

MIYAMOTO MUSASHI (1584-1645), samurai, scriitor, pictor și caligraf. S-a evidențiat prin stilul său unic de luptă, cu două săbii. A dezvoltat o filosofie a strategiei în artele marțiale pe care a prezentat-o ulterior în cărțile sale, *Oglinda Căii Strategiei* (*Hyōdōkyō*), *35 de articole despre hyōhō* (*Hyōhō sanjūgo kajō*), *Drumul pe care trebuie să mergi singur* (*Dokkōdō*), *Cartea celor cinci cercuri* (*Gorin no Sho*).

© 2000, 2013, 2016 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Utagawa Kuniyoshi (1797-1861), *Samuraiul Sakuma Morimasa* (detaliu)

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

MUSASHI, MIYAMOTO

Cartea celor cinci cercuri = *Gorin no Sho* / Miyamoto Musashi; trad. și coment. de
Neculai Amălinei. – Ed. a 3-a, rev. – Iași: Polirom, 2016

Conține bibliografie

ISBN print: 978-973-46-6246-3

ISBN ePub: 978-973-46-4104-8

ISBN PDF: 978-973-46-4105-5

I. Amălinei, Neculai (trad.; coment.)

796.85

Printed in ROMANIA

Miyamoto Musashi

Cartea celor cinci cercuri

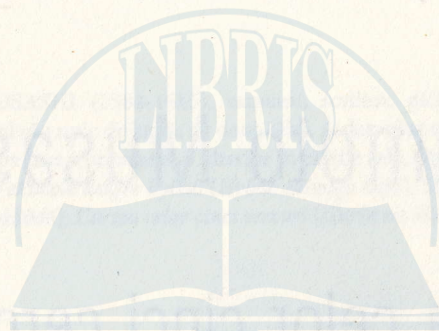
GORIN NO SHO

Ediția a III-a, adăugită

Traducere și comentarii de Neculai Amălinei

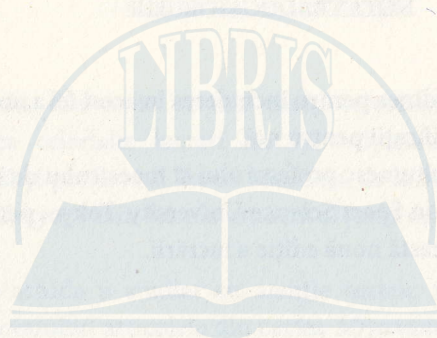
POLIROM

2016

Cuprins

<i>Nota traducătorului</i>	9
<i>Legendă și adevăr</i> (Neculai Amălinei).....	17
<i>Calea strategiei – hyōhō</i>	31
<i>Pămîntul</i>	33
<i>Apa</i>	51
<i>Focul</i>	75
<i>Vîntul</i>	97
<i>Vidul</i>	113
<i>Drumul pe care trebuie să mergi singur – Dokkōdō</i>	117
<i>Comentarii</i>	119
<i>Pămîntul</i>	123
<i>Apa</i>	135
<i>Focul</i>	149
<i>Vîntul</i>	159
<i>Vidul</i>	169
<i>Drumul pe care trebuie să mergi singur – Dokkōdō</i>	187
<i>35 de articole despre hyōhō</i>	203
<i>Bibliografie</i>	229

Legendă și adevăr

Shinmen Musashi no Kami, Fujiwara no Genshin – cunoscut sub numele de Miyamoto Musashi – s-a născut în satul Miyamoto-mura, în provincia Harima (din actuala prefectură Hyōgo), în 1584. „Musashi” este numele unui teren aflat la sud-vest de Tokyo, iar „No Kami” înseamnă persoană nobilă din zona respectivă, în timp ce „Fujiwara” este numele unei familii vestite în Japonia, cu o istorie de peste zece secole.

Strămoșii săi făceau parte din puternicul clan Harima din Kyūshū, cea mai sudică insulă a arhipelagului japonez. Hirada Shokan, bunicul său, era un strălucit maestru de sabie, iar seniorul său, Shinmen Igano-kami, l-a recompensat permițându-i să-i poarte numele. Din acest motiv, Musashi a semnat *Cartea celor cinci cercuri* cu numele Shinmen Musashi.

Cînd a împlinit vîrsta de șapte ani, tatăl său, Munisai, a încetat din viață. Deoarece la scurt timp după acest eveniment i-a murit și mama, cel care s-a ocupat de educația sa a fost un unchi din partea mamei, preot. Musashi a rămas orfan în perioada în care Toyotomi Hideyoshi lupta pentru unificarea Japoniei. Pentru fiul unui samurai, într-o țară devastată de războaie, cariera armelor era dificil de urmat.

La vîrsta de treisprezece ani, Miyamoto Musashi a susținut prima luptă împotriva lui Arima Kihei. În acel an (1596), shogunul Toyotomi Hideyoshi trimitea pentru a doua oară o armată în Coreea. Japonia fiind în stare de război, lupta cu sabia era deosebit de apreciată în această situație. Arima Kihei era un samurai care aparținea școlii de arte marțiale Shintō Ryū și expert în folosirea sabiei și a lăncii.

Din primul moment, lupta s-a dat corp la corp. Deși avea doar treisprezece ani, Miyamoto era foarte bine dezvoltat pentru vîrsta sa, ceea ce i-a permis să-și pună adversarul la sol.

În momentul în care Kihei a încercat să se ridice, tânărul Musashi l-a lovit în cap cu un baston. Kihei a murit în urma loviturii primite.

La douăzeci și unu de ani, pleacă la Kyōto, unde va lupta cu cei trei membri ai familiei Yoshioka. Aceștia erau în mod tradițional maeștrii de arme ai familiei shogunului Ashikaga, care a deținut puterea în Japonia din 1338 pînă în 1573. Prima luptă susținută de Miyamoto a fost cu Yoshioka Seijiro, conducătorul familiei. Seijiro era înarmat cu o sabie adevărată, iar Musashi avea doar un *boken* (sabie de lemn). Dintr-o singură lovitură, Miyamoto Musashi și-a scos adversarul din luptă. După ce și-a revenit, Seijiro a abandonat complet meseria armelor.

Al doilea frate din familia Yoshioka, Denshichiro, l-a provocat pe Musashi la duel pentru a răzbuna umilința fratelui său. În mod intenționat, Miyamoto a ajuns târziu în ziua cînd trebuia să se desfășoare duelul. Deși Denshichiro avea o ținută impunătoare și lupta cu o sabie lungă, nu a avut nici o șansă împotriva lui Musashi, care i-a aplicat o lovitură mortală cu sabia sa de lemn.

În final, familia Yoshioka lansează a treia provocare, prin fiul lui Seijiro, Matashichiro. Yoshioka Matashichiro nu împlinise zece ani, dar era ferm convins că trebuie să răzbune onoarea familiei sale. Confruntarea a avut loc într-o lizieră de pini, la marginea unui cîmp de orez.

De această dată, Musashi a așteptat ascuns în umbra pinilor, înainte ca adversarii săi să apară la locul luptei.

Matashichiro a venit echipat în ținută de război, fiind însoțit de mulți oameni înarmați. Miyamoto i-a luat prin surprindere, a ucis copilul și a luptat folosindu-se de orice particularitate a terenului, pentru a face față numărului mare de adversari și a-și salva viața.

Cînd și-a reamintit această luptă, Miyamoto Musashi a spus: „Venerați-l pe Buddha și pe toate divinitățile, dar nu vă lăsați numai în seama lor”, referindu-se la faptul că și-a întrerupt rugăciunea într-un templu din apropiere pentru a ajunge la locul luptei înaintea adversarilor săi.

După acest episod, în 1605, Miyamoto Musashi a început *mushashu-gyō* („pelerinajul războinicului”), faptele sale de arme fiind cunoscute în întreaga Japonie; el a devenit astfel o legendă a timpului său. Numele

lui, însoțit de mențiunea abilității sale deosebite în mînuirea sabiei, este înțilnit în povestiri, scris în registre sau pe monumente, de la Tokyo la Kyūshū. Pînă la vîrsta de douăzeci și nouă de ani, a luptat în peste șazeci de dueluri, cărora le-a supraviețuit. La un secol după moartea sa, apare lucrarea biografică *Niten-ki* (*Biografia celor două ceruri*), care este prima mărturie scrisă despre luptele și viața lui Miyamoto Musashi.

După confruntarea cu familia Yoshioka, în același an, Musashi a vizitat templul Hozoin, situat la sud de Edo (Tokyo), la invitația trimisă de călugărul Oku Hozoin, adept al budismului Zen, în varianta Nichiren. Acest călugăr era expert în lupta cu lancea, dar în întîlnirea de arme ce a urmat nu l-a putut învinge pe Musashi, care era înarmat doar cu o sabie de lemn. Tactica folosită de Miyamoto Musashi a fost deosebit de apreciată, acesta fiind invitat să rămîna un timp la templu. Miyamoto a acceptat și s-a folosit de ocazie pentru a studia strategia folosirii lăncilor în luptă și a discutat mult cu preoții Zen.

În provincia Iga, renumită în Japonia pentru școala sa tradițională de spionaj, Musashi l-a întîlnit pe Shishido Baikin, expert în *kusari kama* (armă formată dintr-o greutate și o seceră, legate cu un lanț; greutatea era lansată spre arma și brațul adversarului, ce erau ulterior trase cu lanțul, iar adversarul omorît cu seceră).

Lupta a avut loc pe un cîmp, iar în momentul în care Shishido a început să desfășoare lanțul Musashi a scos sabia mică și i-a străpuns pieptul. Elevii lui Shishido au degajat săbiile și l-au atacat pe Musashi, dar nu au avut nici o șansă.

Atunci cînd acesta se afla la Edo, a fost vizitat de un luptător numit Muso Gonnosuke, care l-a provocat la duel. Gonnosuke avea o sabie de lemn, iar Miyamoto Musashi, care în acel moment tăia un lemn pentru a-și face un arc, s-a pus imediat în gardă. Gonnosuke a fost învins categoric și după această luptă s-a retras pe muntele Honman, în insula Kyūshū, unde a perfecționat o tehnică de luptă cu bastonul, numită ulterior Jōdō.

Se spune că, după cîțiva ani, Gonnosuke a solicitat din nou o luptă, dar atunci cînd s-au pus în gardă, Miyamoto Musashi i-a zis: „Ai învins”.

Musashi a confirmat faptul că bastonul mediu (*jō*), mînuit corespunzător, poate să reziste atacului cu sabia, iar Gonnosuke a rămas consemnat în istoria artelor marțiale ca singurul om care l-a învins pe Miyamoto Musashi. Muso Gonnosuke a fost convins că zeii (*kami*) l-au condus și l-au inspirat în meditația și în cercetarea sa. De aceea, el a numit școala sa de baston Jō Shindō Muso (*shin* însemnînd inspirație divină).

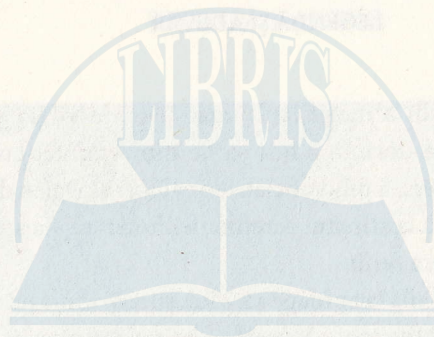
Trecînd prin provincia Izumo, Musashi l-a vizitat pe seniorul Matsudaira și i-a cerut permisiunea să lupte cu cel mai puternic expert de *Kendō* din Izumo. Această provincie era renumită pentru experții în lupta cu diverse arme. Matsudaira a acceptat cererea lui Miyamoto Musashi.

Provocarea a fost susținută de un samurai înarmat cu un baston lung, cu secțiunea hexagonală. Miyamoto a ales două săbii de lemn. Lupta s-a dat în grădina bibliotecii seniorului Matsudaira. Musashi l-a împins pe samurai spre cele două trepte ale verandei bibliotecii, a lansat un atac spre fața sa atunci cînd samuraiul era pe cea de-a doua treaptă și i-a lovit brațele cînd acesta s-a retras.

Matsudaira l-a felicitat pe Miyamoto Musashi și, spre surprinderea tuturor celor prezenți, i-a cerut să lupte cu el. Musashi a aplicat aceeași tactică, împingîndu-și adversarul spre treptele verandei, iar atunci cînd Matsudaira a încercat să adopte o poziție de luptă decisivă, i-a rupt sabia prin tehnica numită *sekka* – lovitură „piatra și scînteia”. Matsudaira l-a salutat pe Miyamoto Musashi, acceptînd înfrîngerea, și l-a rugat să mai rămînă cîteva zile în Izumo, în calitate de invitat și profesor.

Aceste fapte de arme sînt foarte cunoscute, dar cea mai renumită dintre ele a fost considerată lupta cu Sasaki Ganryū Kojirō. Kojirō, un samurai tînăr, de asemenea neînvins în luptele pe care le susținuse în întreaga Japonie, era maestrul de arme al seniorului Hosokawa Tadaoki din Kokura, provincia Buzen, la nord de insula Kyūshū.

Sasaki Kojirō era renumit pentru abilitatea și viteza sa de reacție. El putea să taie cu sabia o rîndunică în zbor, iar tehnica de atac inspirată de schimbarea direcției de zbor datorită mișcării cozii rîndunicii a denumit-o *tsubame-gaeshi* (lovitură „rîndunicii”). Această lovitură consta

Calea strategiei – *hyōhō*

Școala celor Două Ceruri Reunite – Niten Ichi-Ryū (二天一流) – este numele pe care l-am dat căii strategiei: *hyōhō no michi* (兵法の道).

Vreau să consemnez în această lucrare, pentru prima oară, ceea ce am aprofundat în timpul vieții.

La începutul lunii octombrie din anul douăzeci din era Kan'ei (1643), am urcat pe muntele Iwato din provincia Higo (Kumamoto) din Kyūshū, pentru a scrie. Înainte de a lua penelul, am salutat cerul, m-am prosternat în fața zeiței Kannon și m-am întors către Buddha.

Mă numesc Shinmen Musashi no Kami, Fujiwara no Genshin și sînt un Bushi născut în provincia Harima (Hyōgo-Ken). Viața mea numără acum șaizeci de ani.

M-am antrenat, urmînd Calea *hyōhō*, de cînd eram tînăr, iar la vîrsta de treisprezece ani am susținut primul meu duel. L-am învins atunci pe Arima Kihei, un maestru de sabie al școlii Shintō Ryū. La șaisprezece ani l-am învins pe Tadashima Akiyama, un maestru de sabie puternic, originar din provincia Tajima. La vîrsta de douăzeci și unu de ani am plecat la Kyōto, unde i-am întîlnit pe cei mai buni maeștri de sabie ai Japoniei. M-am confruntat de mai multe ori cu ei în duel, fără a fi vreodată învins.

După aceea, am călătorit din provincie în provincie, unde am întîlnit mai mulți maeștri de sabie ai diferitelor școli. Deși am

susținut șaizeci de dueluri cu ei, nu am fost niciodată învins. Toate acestea s-au petrecut când aveam între treisprezece și douăzeci și nouă de ani.

Când am împlinit treizeci de ani și am reflectat asupra vieții mele, mi-am dat seama că toate victoriile s-au bazat pe un noroc deosebit, pe o abilitate înăscută sau poate pe faptul că metodele altor școli erau inadecvate. Astfel, am decis să aprofundez Calea și să continui să mă perfecționez de dimineața pînă seara, iar când am ajuns la cincizeci de ani unificarea cu Calea *hyōhō* s-a făcut de la sine, în persoana mea. Din acel moment nu am mai căutat Calea, iar atunci când avansează în studiul unei arte urmînd principiile *hyōhō* nu mai am nevoie de maestru în acel domeniu.

Astfel, pentru a scrie această carte, nu m-am inspirat din scrierile vechi budiste sau confucianiste și nu am folosit nici o cronică militară sau exemplele obișnuite ale artei strategiei. Am vrut să exprim rațiunea de a fi și spiritul real al școlii noastre, făcînd să se reflecte Calea Cerului și a lui Kannon. Am luat astfel pensula și am început să scriu, în zorii zilei de zece octombrie, la ora patru și jumătate dimineața.

Ziua a zecea, luna a zecea, anul 20 Kan'ei

寛永20年10月10日

Shinmen Musashi

新免武蔵

Pămîntul

地

Ceea ce numesc *hyōhō* (兵法) este practica necesară în familiile de samurai, *buke* (武家). Cei care conduc războiul trebuie să o învețe, dar și soldații simpli trebuie să o știe. Totuși, astăzi, puțini luptători o cunosc de o manieră sigură.

Mai întîi, pentru a da un sens clar Căii, voi spune că: în budism, Calea vine în ajutorul omului; în confucianism, Calea corectează scrierile; în medicină, Calea vindecă bolile; anumiți poeți arată Calea în poezie; artiștii, cei care trag cu arcul sau oamenii care aparțin oricărui alt domeniu al artelor, își exercită arta așa cum o înțeleg și o apreciază numai după concepția lor, în timp ce pentru *hyōhō*, rari sînt cei cărora aceasta le place.

În primul rînd, samurarii trebuie să se antreneze urmînd în același timp Calea artelor marțiale și pe cea a literaturii. Aceasta este Calea lor. Chiar dacă nu au calități naturale, samurarii trebuie să își îndrepte toate eforturile către practica *hyōhō*, în funcție de gradul lor de perfecționare.

Atunci când reflectez la ceea ce trebuie să fie un samurai, sînt convins că e nevoie să accepte ideea morții, dar Calea morții nu este rezervată numai războinicilor. Călugării, femeile, țăranii și, în general, toți oamenii trebuie să știe să decidă moartea lor în fața obligațiilor sociale sau a onoarei lor. În acest sens, nu există nici o diferență între samurai și ei.

În ceea ce îi privește pe samurai însă, aceștia urmează și Calea *hyōhō*. Samuraii trebuie să fie superiori adversarilor lor în tot ce fac. Atunci când câștigă o luptă individuală sau când ies învingători într-o bătălie, vor face ilustru atît numele lor, cît și pe cel al conducătorului lor, îndeplinindu-și datoria. Aceasta este în natura *hyōhō*.

Există, fără îndoială, persoane care gîndesc că a studia Calea *hyōhō* nu este de folos în practica reală. În ceea ce mă privește, a urma adevărata Cale *hyōhō* înseamnă să te antrenezi pentru ca *hyōhō* să fie utilă, în orice moment, la toate lucrurile și să fie predată astfel încît să poată fi aplicată în toate domeniile. În aceasta constă adevărata Cale a strategiei, *hyōhō*.

Despre Calea strategiei – *hyōhō*

În China și Japonia, cei care practicaau această Cale erau numiți în mod tradițional „experți în strategie”. Samuraii trebuie să o studieze. Astăzi există oameni care pretind că sînt adepți ai Căii *hyōhō*, dar în realitate practică doar arta sabiei, *kore wa kenjutsu hitori koto nari* (是は剣術一通りの事也). Preoții *shintō* de la templele Kantori și Kashima, în prefectura Hitachi, au fondat școli de sabie susținînd că arta lor a fost transmisă de zei. Preoții au mers apoi în diferite provincii, pentru a-și răspîndi arta. Cuvîntul „expert” are acest sens. Din cele mai vechi timpuri, strategia se număra printre cele „zece discipline și șapte arte”, fiind numită „mijloace de a obține avantajul”. Strategia poate fi considerată astfel o formă de artă. Întrucît este și un domeniu pragmatic, nu se poate limita strict la tehnicile de sabie (*kenjutsu*). Dacă ne limităm strict la principiile din *kenjutsu*, nu vom putea înțelege bine arta sabiei și vom fi departe de a ne conforma principiilor strategiei.

Atunci cînd privesc în jurul meu, constat că multă lume face comerț din artă. Mai mult, oamenii înșiși sînt considerați mărfuri și se fabrică obiecte doar cu scopul de a le vinde. Această atitudine înseamnă să separi în acțiune floarea de fruct. Adeseori, se dă mai puțină importanță fructului decît florii. Asta mai ales în Calea strategiei, pe care unii o decorează cu înflorituri, etalîndu-și astfel

tehnicile. Învățîndu-i pe alții în felul acesta, ei creează un *dōjō* și apoi un altul. Cel care dorește să învețe această Cale în vederea obținerii unui beneficiu oarecare trebuie să-și aducă aminte de dictonul: „O strategie imatură se află la originea unor răni grave”. Este adevărat.

În general, există patru moduri de viață: cel al samurailor, cel al țaranilor, cel al artizanilor și cel al comercianților.

- I. Țăranii: au diverse unelte și utilaje agricole. Viața lor urmează fără încetare succesiunea celor patru anotimpuri. Astfel trece viața lor. Acesta este modul de a trăi al țaranilor.
- II. Comercianții: producătorii de sake, de exemplu, cumpără materiile prime necesare, folosesc unelte și instrumente adaptate profesiei lor și încearcă să obțină beneficii corespunzătoare calității producției lor. În toate ramurile comerțului, comercianții realizează beneficii mai mari sau mai mici, în funcție de activități. Acesta este modul de a trăi al comercianților.
- III. Samuraii: în ceea ce îi privește pe samurai, aceștia trebuie să inventeze diferite arme și să cunoască însușirile fiecărei categorii de arme. Acesta este modul lor de a trăi. Dacă un samurai nu ar fi familiarizat cu armele și dacă ar ignora caracteristicile fiecăreia, ar fi considerat fără educație.
- IV. Artizanii: să luăm ca exemplu dulgherii, care produc cu abilitate diferite unelte și știu bine cum să le folosească. Ei fac planul construcției utilizînd instrumente și îndreaptă erorile prin mijlocirea măsurătorilor. Lucrează fără timpi morți, iar aceasta este viața lor.

Viețile samurailor, țaranilor, artizanilor și comercianților reprezintă patru moduri diferite de a trăi.

Acum vreau să compar strategia cu specialitatea dulgherului. Ideea mi-a venit dintr-o paralelă cu specialitatea dulgherului, gîndindu-mă la cuvîntul „casă”: se spune „casă de nobili”, „casă de samurai”, „cele patru școli de ceremonie a ceaiului” sau „ikebana” (aranjamente florale). Se spune că o casă a dispărut și o alta îi succedă. Se vorbește, de asemenea (în domeniul artei), despre un anumit curent, un anumit stil, o anume școală... toate acestea m-au făcut să mă gîndesc la dulgher.